

Ovdje svakako treba istaknuti posebno poglavlje o staroegipatskim grobnicama i načinu ukopavanja pokojnika, pogotovo tablični prikaz sa svim važnim do sada pronađenim grobnicama.

Poglavlje XII. (*Upotreba imena i nazivlja u egiptološkim studijama u Hrvatskoj*) također prvi put temeljito i sveobuhvatno obrađuje imena i nazive u egipatskim studijama u Hrvatskoj.

Također poglavlje XIII. (*Staroegipatske zbirke u svijetu i Hrvatskoj*) donosi popis i obradu zbirki u Hrvatskoj, koje sadrže građu o egipatskoj civilizaciji.

Poglavlje XIV. (*Znanstvena analiza, obrada i prezentacija staroegipatskih predmeta*) pokušava sintetizirati obrađenu građu po navedenim poglavljima.

U XV. poglavlju knjige (*Zaključak*), kao posebnom dijelu (*Suvremena egiptologija*), donosi se znanstveni rječnik i pojmovnik kroz sintetizirani zaključak. Tumač složenih i često nepoznatih pojmova izuzetno je nužan za iščitavanje ovog kompleksnog rada, kao i općenito za poznavanje egiptologije.

Sve napisane cjeline pisane su vrlo jednostavnim i lako razumljivim jezikom, udaljavajući se od česte akademske kompleksnosti, postajući tako prihvatljive široj publici, a ne samo struci. Ovu knjigu s jednakim interesom mogu čitati i zaljubljenici u Egipat, i egiptolozi, i znatizeljni inženjeri strojarstva, i kustosi arheoloških muzeja u Hrvatskoj i svijetu.

Eva Katarina Glazer i Vlatka Vukelić

Iz povijesti Barbanštine u srednjem i novom vijeku

Slaven Bertoša, Barban i mletački Loredani: život u pokretu, ljudi i događaji, Pazin – Barban – Pula: Katedra Čakavskog sabora Pazin – Općina Barban – Državni arhiv u Pazinu – Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2015., 319 str.

Najnovije djelo prof. dr. sc. Slavena Bertoše, naslova *Barban i mletački Loredani: život u pokretu, ljudi i događaji*, rezultat je višegodišnjeg autorova rada posvećenog istraživanju srednjovjekovne i novovjekovne povijesti Barbanštine. Knjiga je prvi put predstavljena javnosti u svibnju 2016. i izdana je zajedničkim snagama Katedre Čakavskog sabora u Pazinu, Općine Barban, Državnog arhiva u Pazinu i Sveučilišta Jurje Dobrile u Puli. Rad koji se prostire na više od 300 stranica podijeljen je na 14 poglavlja te ga dodatno obogaćuju mnogi prilozi (prvenstveno u obliku faksimila dokumenata i statističkih podataka), slike i razni indeksi.

Djelo započinje kratkim „Predgovorom“ (5-6), u kojemu Bertoša upoznaje čitatelja s izvorima i osobama koje su mu pomogle pri kompletiranju ove knjige te se nastavlja „Uvodom“ (7-9), gdje autor ukratko iznosi najznačajnije geografsko-političke karakteristike Barbanštine i Rakaljštine. Prvo pravo poglavlje, „Mletačka obitelj Loredan i njezini sredozemni horizonti“ (11-29), bavi se detaljnom analizom mletačke senatorske obitelji

Loredan, odnosno njihovim podrijetlom, razvojem te najznačajnijim uspjesima u mletačkoj i europskoj politici. Bertoša naglašava da su Loredani rodом bili s teritorija Cesene te da su u svojoj povijesti Veneciji dali trojicu duždeva, 12 prokuratora Sv. Marka te brojne članove Senata i magistrata. Kako bi što bolje prikazao njihovu povijest, autor citira i koristi se čak devet različitim rodoslovnim bibliografskim izvorima, među kojima su npr. Bibliografija E. A. Cicogne, Rodoslovlje mletačkih patricija M. Barbara, Bibliografija V. Spretija itd. Na kraju poglavlja u zaključku rezimira najvažnije uspjehe i informacije vezane uz obitelj Loredan.

Slijedi poglavlje „Kratki povijesni pregled uz osvrt na historiografiju“ (30-38), u kojemu Bertoša sažeto prikazuje najznačajnije povijesne događaje vezane uz Barbanštinu, od prvih spomena do novoga vijeka i prelaska teritorija pod ingerenciju obitelji Loredan u 16. stoljeću. Osim toga, autor spominje i neke ključne ličnosti koje su pridonijele boljem poznavanju i očuvanju barbanske povijesti i kulture, ponajprije Josipa Antuna Batela te Petra Stankovića/Pietra Stancovicha.

Treće je poglavlje naslovljeno „Teritorijalni, demografski i gospodarski podaci o Barbansko-rakljangskoj gospoštiji u drugoj polovini XVIII. stoljeća“ (39-49) te se temelji na ostavštini prije spomenutog Josipa Antuna Batela. Radi se o administrativnim i gospodarskim podacima koji su obilježili život na Barbanštini u drugoj polovini 18. stoljeća, iz kojih se mogu iščitati brojevi vezani uz demografsko stanje teritorija, stanje stoke te imovinsko-pravno ustrojstvo. U kratkom zaključku, koji karakterizira kraj svakog Bertošina poglavlja, autor naglašava kako je u tom periodu na području imanja obitelji Loredan živjelo otprilike 2.000 ljudi, koji su se bavili uzgojem stoke, obrađivanjem oranica te su se koristili mlinovima na rijeci Raši. Nakon zaključka autor prilaže i prijepise originalnih dokumenata.

Poglavlje „Povijesna antroponimija i toponimija (početkom XIX. stoljeća)“ (49-98) posvećeno je antroponimijskoj i toponimijskoj analizi Barbansko-rakljangskog feuda te se temelji ponajprije na građi iz raznih arhivskih fondova, od Venecije do Trsta i Pazina. Bertoša vrlo marljivo i pažljivo iznosi zaista impresivan broj imena i prezimena te toponima koji su dobili ili su zaslužni za nazive naselja i geografsko-prirodnih pojava na cijeloj Barbanštini. Autor zaključuje kako prevladavaju hrvatski nazivi i karakter, iako su prisutni i nazivi koji podrijetlo vuku iz talijanskih, furlanskih i drugih doseljeničkih obitelji i stanovnika te kako postoji svojevrsni kontinuitet u hrvatskim nazivima koji postoje još i danas. Poglavlje zaključuju popisi toponima i antroponima.

Sljedeće poglavlje, „Crkvena prošlost Barbana i Raklja“ (99-138), bavi se analizom crkvene povijesti Barbanštine. Navedene stranice sadrže bogate popise barbanskih župnika, kanonika i arcipreta, njihovih liturgijskih obveza, opise vjerskih slavlja za sve najvažnije dane u godini itd. Također, Bertoša nabrāja i opisuje sve crkve izgrađene na tom području, počevši od župne crkve sv. Nikole (18. stoljeće) te nastavljaajući s crkvama sv. Jakova u Barbanu, sv. Antuna Pustinjaka, Majke Božje od Oranice itd. Povijesni pregled svake crkve upotpunjuju i njihove fotografije. Na koncu, nakon opisa više od deset crkava, autor u prilogima čitatelju nudi čak sedam priloga u kojima se nalaze popisi prije spomenutih predstavnika klera, ali i neki drugi podaci poput onog o plaći župnog orguljaša.

Šesto poglavlje nosi naslov „Prilozi poznavanju prošlosti župne crkve sv. Nikole u Barbanu“ (139-146) te nastavlja dio knjige posvećen religijskoj povijesti Barbanštine. U njemu autor detaljnije istražuje povijest crkve sv. Nikole na temelju triju isprava iz ostavštine Antuna Batela: radi se o ugovoru o obnovi orgulja iz 1675., rodoslovlju Petra Stankovića/Pietra Stancovicha i o dokumentu u kojemu se opisuje imovina svećenika Petra Družića

prilikom dobivanja statusa podđakona. Kao i do sada, poglavlje zaključuju prilozi s prijepisima spomenutih isprava. Na to se poglavlje nadovezuje i sedmo, „Inventar crkve sv. Nikole u Barbanu iz 1640.“ (147-151), u kojemu Bertoša nastavlja s analizom barbanske župne crkve, prilažući inventar toag lokalnog crkvenog središta iz 17. stoljeća. Osmo poglavlje, „O dvjema crkvama Barbanštine“ (151-162) detaljnije analizira povijest crkava Gospe Snježne na Pisku i Majke Božje od Zdravlja kod Hreljići. Uvijek na temelju Batelove ostavštine, Bertoša osim crkvene povijesti, istražuje i podatke vezane uz solanu koja se u 17. stoljeću izgradila na području Piska, ali čija se proizvodnja sa sigurnošću ugasila stoljeće kasnije.

Nakon crkvene cjeline slijedi dio knjige posvećen „svjetovnim“ temama, u kojemu autor u poglavlju „Barbanski i rakljanski bilježnici (1502.-1811.)“ (163-168) najprije nudi čitatelju detaljan popis barbanskih i rakljanskih bilježnika od 16. do 19. stoljeća, dok se u poglavljima „Oporuke barbanskih plemića (XVI.-XVII. stoljeće)“ (169-174) i „Oporuke barbanskih seljaka (XVI.-XIX. stoljeće)“ bavi analizom nekoliko oporučnih dokumenata koje su ostavili plemići Cecilia Vergerio, Ottavio Magagnati, Giulia Magagnati i seljaci Jure Prodoljan, Katarina Vlahović, Ivan Perčić te Antun Rajko. Bertoša svaku oporuku detaljno opisuje, prepoznajući standardni proces pisanja takvih dokumenata te zaključujući kako je svaka od njih posebna zato što nudi mnogo podataka o tadašnjem načinu života na području Barbanštine.

Dvanaesto poglavlje, „Oporuka Antuna Sinčića (1799): primjer bužetsko-barbanskih migracijskih veza“ (188-194), autor posebno ističe, iako je konceptualno povezano uz prijašnja poglavlja, iz razloga što taj dokument ne nudi samo važne informacije o životu barbanskih žitelja, već svjedoči i o živim bužetsko-barbanskim migracijskim kontaktima. Tema o migracijskim kontaktima zatim se proširuje i u poglavlju „Migracijski kontakti između Barbana i Pule u novom vijeku“ (195-212), u kojemu Bertoša ukratko opisuje sva najvažnija naselja s Barbanštine te za svako pojedinačno iznosi podatke pronađene u nekoj od pulskih matičnih knjiga o eventualnoj migraciji prema tom gradu. Očekivano, najviše upisa imaju ljudi podrijetlom iz dvaju najnaseljenijih mjesta, odnosno iz Barbana i Raklja, dok je ujedno upisano 34 hrvatskih i 11 talijanskih prezimena.

Posljednje, četrnaesto poglavlje, naslovljeno je „Mletačko-austrijska granica u dolini rijeke Raše koncem XVIII. stoljeća“ (213-225). Kao što naslov i sugerira, na tim se stranicama autor bavi graničnim područjem između mletačke i austrijske Istre koje je obilježilo povijest dobrog dijela Barbanštine. Nakon uvoda posvećenog problematici graničnih sporova i nekim ekonomskim granama koje su se na tom području razvile (npr. proizvodnja riže), autor na temelju dvaju izvješća iz 1788. i 1791. detaljno opisuje proces graničnih ophoda koji su se vršili u suglasju obiju država kako bi se riješili sporovi na crtama razgraničenja koji su, kako zaključuje Bertoša, postojali i bili mnogobrojni zbog kompliciranih uvjeta života na tom području.

Knjiga *Barban i mletački Loređani: život u pokretu, ljudi i događaji* još je jedno u nizu ključnih djela iz bogatog Bertošina istraživačkog opusa, koje svojom preciznošću i dubinom jasno prikazuje novovjekovni život stanovnika Barbanštine pod obitelji Loređan. Brojne svjetovne i crkvene teme koje se u knjizi analiziraju obogaćene su detaljnim statističkim podacima, slikama i priložima koji će sasvim sigurno dodatno približiti ovu tematiku svakome tko ovo djelo bude uzeo u svoje ruke, što će na koncu biti potrebno svim onim istraživačima i zaljubljenicima u povijest koji budu bolje htjeli upoznati ovaj dio istarske povijesti.

Diego Han

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI 48

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

The logo for FF press, featuring the letters 'FF' in a stylized font with a horizontal line through them, followed by the word 'press' in a lowercase sans-serif font.

ZAGREB 2016.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 48

Izdavač / Publisher

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača / For Publisher

Željko Holjevac

Glavni urednik / Editor-in-Chief

Hrvoje Gračanin

Izvršna urednica / Executive Editor

Inga Vilogorac Brčić

Uredništvo / Editorial Board

Bruna Kuntić-Makvić (stara povijest/ancient history), Zrinka Nikolić Jakus (srednji vijek/
medieval history), Hrvoje Petrić (rani novi vijek/early modern history), Željko Holjevac
(moderna povijest/modern history), Tvrtko Jakovina (suvremena povijest/contemporary history),
Silvija Pisk (mikrohistorija i zavičajna povijest/microhistory and local history),
Zrinka Blažević (teorija i metodologija povijesti/theory and methodology of history)

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Council

Denis Alimov (Sankt Peterburg), Živko Andrijašević (Nikšić), Csaba Békés (Budapest), Rajko
Bratož (Ljubljana), Snježana Buzov (Columbus, Ohio), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki
(Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Vladan Gavrilović (Novi Sad), Alojz Ivanišević (Wien),
Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo), Karl Kaser (Graz),
Irina Ognyanova (Sofija), Géza Pálffy (Budapest), Ioan-Aurel Pop (Cluj),
Nade Proeva (Skopje), Alexios Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd),
Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana)

Izvršna urednica za tuzemnu i inozemnu razmjenu /

Executive Editor for Publications Exchange

Kristina Milković

Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant

Dejan Zadro

Adresa uredništva/Editorial Board address

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120 150, 6120 158, faks ++385 (0)1 6156 879

Časopis izlazi jedanput godišnje / The Journal is published once a year

Časopis je u digitalnom obliku dostupan na / The Journal in digital form is accessible at
Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske „Hrčak“
<http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>

Financijska potpora za tisak časopisa / The Journal is published with the support by
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Časopis je indeksiran u sljedećim bazama / The Journal is indexed in the following databases:
Directory of Open Access Journals, EBSCO, SCOPUS, ERIH PLUS, Emerging Sources Citation
Index - Web of Science

Naslovna stranica

Iva Mandić

Grafičko oblikovanje i računalni slog

Marko Maraković

Lektura

Samanta Paronić (hrvatski / Croatian)

Dražen Nemet (engleski / English)

Tisak

Tiskara Zelina d.d., Sveti Ivan Zelina

Naklada

250 primjeraka

*Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa
Republike Hrvatske „Hrčak“ <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*

*The Journal is accessible in digital form at the Hrcak - Portal of scientific
journals of Croatia <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*

RADOVI 48

ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU